

РАЗРЕД COLEOPTERA - ТВЪРДОКРИЛИ (БРЪМБАРИ)

Предните крила на твърдокрилите са силно склеротизирани, загубили са летателната си функция и са се превърнали в надкрила (елитри). В покой те припокриват и защитават ципестите задни летателни крила, които се прибират под елитрите, сгънати един или два пъти. Сред тях са едни от най-дребните насекоми (някои видове от семейство **Ptiliidae** са с дължина само 0, 20 mm), но в тропиците се срещат и истински великани - до 160 mm. Главата е снабдена с добре развити фасетъчни очи. Те могат да бъдат частично редуцирани или напълно да липсват само при обитателите на пещерите и на кухини в почвата или под камъни, където живеят в постоянен мрак. Устните органи са от гризещ, по-рядко от ближещ тип. Краката са приспособени за ходене или бягане, по-рядко за копаене или скачане.

Твърдокрилите са насекоми с пълно превръщане. При отделни видове ларвените стадии са до 15 на брой, но най-често са три.

Твърдокрилите са типично сухоземни насекоми, но представителите на няколко семейства са приспособени за живот във водата както в ларвен стадий, така и като възрастно. Повечето твърдокрили са растителноядни, но има и хищници и детритофаги. Някои видове или ларвите им са опасни неприятели на земеделските култури и на дървесната растителност, но много от хищниците са полезни.

Те са една изключително многообразна група, като морфологични форми, жизнени стратегии и местообитания, с което засягат и влияят на екосистемите по различен начин. За хората те имат най-разнообразно значение: от обект за обожествяване (*Scarabaeus sacer* L. в Древен Египет), през обект за колекционерство и фотография, до основни „вредители“ по селскостопанските и горски култури. Дори в отделни райони на Азия и Африка се използват за храна. Освен това, бръмбарите имат и друга, важна позитивна роля, като хищници и регулатори на различни вредители, като ценен индикатор и инструмент за оценка на промените и функциите в сухоземните и водни екосистеми, както и са като ключов елемент осигуряващ стабилност и критерий за опазване на природата.

В сравнение с пеперудите и водните кончета, те имат по-слабо участие в културните и туристически дейности, но поради многообразието на жизнени форми и стратегии на преживяване, могат успешно да бъдат използвани в образователни програми. Бръмбарите имат и безспорно значение за науката, освен заради екологичната си роля и предоставяните от тях екосистемни услуги, и заради все още слабата си проученост и възможността за откриване на нови за науката видове и свързаните с това нови полезни за човека екосистемни услуги. Разредът включва около 360 000 вида. У нас се срещат вероятно над 10 000 вида. Районът на Кюстендил е средно проучен, като в него се срещат над 2000 вида бръмбари.

СЕМЕЙСТВО CICINDELIDAE - ПОДСКАЧАЩИ БЕГАЧИ

Неголеми хищни твърдокрили със здрави челюсти и стройно, често ярко обагрено тяло и дълги крака. Те са плашливи, реакциите им са бързи. Мигновено излитат преди човек да успее да се приближи. Нападат и се хранят с различни насекоми, включително и по-едри от тях самите. Ларвите им, които са снабдени с мощни челюсти, също са хищници. Те живеят в отвесно построени дупки, където причакват плячката си. В България се срещат 11 вида.

Cicindela campestris

12 - 15 mm, с тревистозелени елитри, с по едно малко кръгло светло петънце на всяка от тях. Среща се из пасищата, обрасли с ниска тревиста растителност в пояса на дъба и пояса на бука. Ако вървите сред подходящи местообитания бихте могли да ги видите пролетта и началото на лятото да прелитат на къси разстояния и да тичат бързо. Най-добре се виждат пролетта и началото на лятото, на открити песъчливи пространства, където попадат докато активно летят. Затова увеличавате шанса да ги видите ако сред и около местата за наблюдение има черен път.

СЕМЕЙСТВО CARABIDAE - БЕГАЧИ

Предимно хищни, по-рядко растителноядни или всеядни твърдокрили. Повечето са почвени обитатели. Някои са добри летци, а други имат редуцирани крила и не могат да летят. Такива са най-често онези, които живеят в почвата и под камъните. Хищните видове обикновено ловуват нощем. Към семейството спадат някои сериозни неприятели по житните култури (род *Zabrus*), а пък сред хищните видове има полезни. Известни са около 25 000 вида бегачи. У нас те са около 600.

Calosoma sycophanta - Гъсеничар

До 30 mm, със златистозелени елитри и индиговосин преднегръб. Краката и антените са черни. Имагото живее 1 - 3 години, като презимува в почвата. Унищожават едри гъсеници и какавиди на вредни за дърветата пеперуди. За един сезон унищожават около 400 гъсеници. Разпространен е в цяла Палеарктика. Поради очевидната полза от него, за целите на биологичната борба е бил пренесен и в САЩ. В Среща се от май до септември най-вече в пояса на дъба.

Carabus intricatus - Син бегач

24 - 36 mm, тъмносин. Дневен хищник, който поглъща и течности от растителен произход - гниещи плодове, гъби и т.н. Пълзи най-често по земята, но се катери и по дърветата. Среща се от май до септември във всички горски пояси.

Brachynus bombardus - Бръмбар бомбардировач – сравнително дребен представител на бръмбарите бегачи. С оранжево-червеникава глава и гърди и метално синьоблестящи елитри. Едно от най-познатите насекоми заради интересния му начин на защита. При нападение в задната част на коремчето в специална камера се смесват химични вещества с вода и ензими. Това води до реакция съпроводена с бързо отделяне на температура. Така загрялата до почти сто градуса течност се изхвърля от задната част на коремчето. Освен температурния шок – нападателя е подложен и на неприятната миризма и на разяждщото действие на този секрет.

Myas (Myas) chalybaeus - Ливав реликтен бегач

Един от редките представители на семейството. Хищник, свързан със стари гори. Реликт, познат от преди 3 милиона години по нашите земи и оцелял през ледниковите епохи.

СЕМЕЙСТВО DYTISCIDAE - ПЛАВАЧИ

Водни твърдокрили с овално гръбокоребно сплескано тяло. Задните крака са приспособени за гребане. Предните крака у мъжките на някои видове са снабдени с вендузи, с помощта на които мъжкят се задържа за гладкото тяло на женската по време на копулация. Както възрастното, така и ларвите са хищници, които се хранят с различни водни безгръбначни, но нападат и малки рибки. Известни са около 5000 вида от това семейство. В България се срещат 120 вида.

Dytiscus marginalis

27 - 35 mm, маслиненозелен, гръдният щит и елитрите са със светъл кант. Женската е жълтокафява, предните 2/3 от елитрите с редица надлъжни бразди, но се срещат и гладки екземпляри. И двата пола плуват и летят добре. Хищници, понякога нападат и малки рибки. Женската снася яйцата си поединично в стъблата на водни растения. Среща се в стоящи води, най-често обрасли с водна растителност във всички пояси на планината.

СЕМЕЙСТВО SILPHIDAE - ГРОБАРИ

Възрастните и ларвите на повечето видове живеят за сметка на трупове на птици и бозайници, но отделни видове са растителноядни. Семейството включва около 300 вида. В България вероятно се срещат около 30 вида.

Necrophorus vespilloides - Осоподобен мършояд

12- 22 mm първия и до 30 mm втория вид, черен с две оранжеви препаски на елитрите и от там името му (осоподобен). От същия род у нас се срещат няколко вида със сходна окраска, с изключение на два, които са едноцветно черни (каквато е Германския мършояд). И двата вида чрез подкопаване заравят трупове на дребни бозайници в земята. В образуваната "крипта" женската остава дълго и изравя малка галерия, в която снася яйцата се. Тя се грижи за изхранването на излюпилите се от тях гъсеницеподобни ларви, чието развитие трае около седмица. Едва поотрасналите ларви се хранят самостоятелно, но женската активно ги защитава от други насекоми, проникнали в "криптата".

СЕМЕЙСТВО STAPHYLINIDAE - КЪСИКРИЛЦИ

Дребни до средно големи твърдокрили със силно скъсени елитри. Възрастните и ларвите са най-често хищници, но някои са поленоядни, хранят се с гъби или съжителстват с мравки в гнездата им. Срещат се най-често във влажни места, под камъни, по влажните брегове на водните басейни или под кората на стари дървета. Известни са около 25 000 вида. В България са разпространени вероятно над 1000 вида.

Staphylinus caesareus

17 - 22 mm. За разлика от повечето видове на семейството, които са едноцветно черни, този бие на очи с червенокафявите си елитри и златистожълтите космици от двете страни на коремчето. Среща се рано напролет край пътищата и под

камъни в дъбовия и буковия пояс. Ларвите също са хищници и се изхранват с ларви на различни насекоми. Понякога ловуват ларви на мухи или на торни бръмбари около престоели говежди изпражнения или в ходовете на торните бръмбари.

НАДСЕМЕЙСТВО SCARABAEOIDEA

Имагото на видовете от това семейство се отличават от представителите на останалите семейства твърдокрили най-вече по устройството на антените си. Техните последни 4 - 7 членчета са листовидно разширени и събрани в бухалчици, но могат и да се разтварят като ветрило. Имагото и ларвите на повечето видове се изхранват с животинска тор, а останалите - със свежи или гниещи листа или гниеща дървесина. Няма единно мнение относно систематиката на семейството. То включва 14 подсемейства, много от които някои съвременни автори разглеждат като самостоятелни семейства.

***Lucanus cervus* - Еленов рогач**

Мъжките - 35- 75 mm, женските - 30- 45 mm. Българското название на вида идва от прекомерно развитите мандибули на мъжкия, които наподобяват рогата на елен. Това е най-едрият представител от семейство бръмбари - рогачи (Lucanidae) и изобщо от разред твърдокрили насекоми (Coleoptera) в България. Най-характерната особеност от външната морфология представляват силно развитите горни челюсти. Тялото при най-едрите екземпляри достига до 5,5 см, а заедно с челюстите – до 7,5 см. При бръмбара рогач се наблюдават добре явленията вариабилитет и полов диморфизъм. Вариабилитетът засяга общите размери и степента на развитие на челюстите. Той представлява отражение на различията в екологичните условия (топлинен режим, обилие на храна и пр.), при които е протекло индивидуалното развитие на ларвата.

Значителни са различията и между индивидите от двата пола (полов диморфизъм). Женските като правило са по-дребни (2,5 – 4,5 см), с много по-скромни по размер горни челюсти. Мъжките са с войнствен нрав. Те нерядко влизат в ожесточени схватки помежду си за женската (подобно на мъжките елени) или за храна. Това е и единственото приложение на масивните им челюсти. Възрастните летят обикновено през юни - август, най-често в дъбовите гори. Ларвата живее дълго – до 5 години. Обитава гниеща дървесина, с която се храни.

Разпространен е повсеместно в България от 0 до 1400 м надморска височина.

Бръмбарът рогач е защитен вид от закона у нас и в Европа.

***Geotrupes vernalis* - Пролетен торен бръмбар**

14 - 20 mm с топчесто тяло, металносин или металнозелен. Под купчина конска или говежда тор мъжкият и женската издълбават фуниеобразен изкоп. От дъното му следва отвесен ход, дълъг около половин метър, който води в обширна камера. В странични ходове бива складирана животинска тор за храна на бръмбарите, а в камерата те оформят “салам” от тор, дълъг 8 - 10 см, в единия край на който женската снася яйцата. Тя остава в камерата, докато излюпените ларви отраснат и какавидират. Бръмбарите се появяват рано напролет около животинска тор из ливадите в пояса на дъба и на бука, заедно с други видове от същия род.

Scarabaeus pius – Торен бръмбар

Този бръмбар е едно от най-интересните наши насекоми. Освен в Южна Европа той се среща още в Северна Африка и Средна Азия. У нас скарабейт зимува заровен в почвата и изпълзва от нея обикновено през април. Той е активен през деня, най-вече при топло и слънчево време. Като възрастно насекомо и като ларва той се храни с тора на бозайници. Храната си този бръмбар открива с помощта на остроото си обоняние. Той отдалеч долавя миризмата на пресния говежди или конски тор. С помощта на предната част на главата си и първата двойка крака скарабеите отделят от откритите пресни екскременти малки частици, от които оформят топки. Когато настъпи времето да снасят яйца, женските скарабеи изготвят самостоятелно топки от тор. Те пак ги търкалят на известно разстояние, след което ги заравят в почвата. При това топката добива крушовидна форма. После женския скарабей снася в по-тясната ѝ част едно яйце. С това се изчерпва неговата инстинктивна грижа за поколението. Излюпената ларва започва да се храни с тора, без да поврежда стените на своето убежище. Храната ѝ стига до края на нейното развитие и тя какавидира в “крушата”. След около месец от какавидата се получава възрастен бръмбар.

Oryctes nasicornis - Бръмбар носорог

25- 40 mm, червенокафяв, лъскав. Мъжкият има характерни изпъкналости по преднегръба и лекоизвит назад рог на главата (вторичен полов белег). Женската е без рог или със съвсем малък такъв. В зависимост от условията, развитието на ларвата, която живее най-често в отпадъци от дървесина, продължава различно дълго (до няколко години). След като достигне около 120 mm дължина, тя какавидира в пашкул. След имагинирането остава в пашкула 1-2 месеца. Среща в ниските части, обхващащи пояса на дъбовите гори. Понякога се привлича от светлина и може да дойде вечерно време на светлината на електрическа крушка.

Polyphylla fullo – Мраморен бръмбар

25 - 38 mm, чернокафяв с бели петънца, образувани от бели люспици. Антените на мъжкия са със 7 силно развити върхни листовидно разширени членчета, а на женската - с 5. Тя снася яйцата си в почвата. Ларвите се хранят с коренчетата на различни тревисти растения и презимуват 3 до 4 пъти. Какавидират когато станат около 80 mm дълги. Имагото гризе иглите на боровите дръвчета. Лети през юни и юли през първата половина на нощта.

Cetonia aurata - Златка

14 - 20 mm, едноцветно зелена, лъскава, с няколко къси и тънки бели напречни петънца по надкрилата. Лети от април до октомври, като посещава цветовете на розоцветните и на бъза. Ларвите се развиват в гниещи растителни отпадъци. В Стара планина се среща повсеместно във всички горски пояси. Лесно може да бъде наблюдавана по цветовете на бъз или други растения. Хранейки се с цветен пращец понякога бръмбарите увреждат цветовете.

Osmoderma barnabita – Бръмбар отшелник

Osmoderma barnabita е едър бръмбар, най-големият от семейството си (Фиг. 7). Размери 2,8-3,2 cm. Тялото е едро, набито с тъмно черен цвят и лек метален отблясък.

Среща се в стари широколистни гори, като често предпочитани хабитати са покрайнини на гори и брегове на реки. Микрохабитат – изключително загиващи и гниещи стари хралупести дървета. При избор на местообитания, предпочита първо дъб, след това липа, върба, бук, чинар, среща се дори и в стари овощни дървета. Женските снасят яйцата в гниещата дървенина в хралупите на дървета, където се развиват и ларвите. Развитието на ларвите продължава 2-3 години. Възрастните насекоми се срещат от май до началото на септември, но най-често се наблюдават през юни и юли. Хранят се със сока, изтичащ от дървесината. Полет се наблюдава през топлите и слънчеви следобедни и привечерни часове на деня. През есента възрастните умират. Имат много слаби разселителни способности и рядко се отдалечават на повече от 1-2 km, от хралупата в която са се развили, като по-голяма част от живота си прекарват в нея.

СЕМЕЙСТВО BUPRESTIDAE - БРОНЗОВКИ

Твърдокрили с удължено тяло, което често има красива окраска с металически блясък. Имагото каца по стъблата на дърветата или по цветята, а ларвите дълбаят ходове в дървесината на различни дървета. Те се отличават със силно разширените си три или четири сегмента на тялото. Семейството включва около 15 000 вида, повечето разпространени в тропиците, където са по-едри и много красиво обаяни. В България се срещат около 170 вида.

Capnodis tenebrionis - Черна златка

26 - 30 mm, черен с бели петна, дължащи се на бели люспици, които покриват вдлъбнатините по повърхността на тялото. Ларвата изгризва ход в главния ствол на плодни дървета от семейство **Rosaceae** и причинява загиването им. Пролетно време и лятото възрастните насекоми могат да бъдат наблюдавани по отрязаните повърхности на дървесни стволлове или по самата кора.

СЕМЕЙСТВО LAMPYRIDAE - СВЕТУЛКИ

Средно големи твърдокрили със сравнително мека хитинова обвивка на тялото. Както възрастните, така и яйцата и ларвите издават светлина. Мъжките имат добре развити крила и могат да летят. Те издават пулсираща светлина. Женските са с редуцирани крила и приличат на ларви. Те пълзят по земята и храсталациите и издават постоянна светлина. Имагото не се храни. Ларвите са хищници, изхранват се с охлюви. Семейството включва 1900 вида, разпространени главно в тропиците. У нас се срещат малък брой видове.

Lampyris noctiluca - Обикновена светулка

Мъжкят е 10- 12 mm, кафяв. Лети след здрачаване. Женската - 15- 20 mm, безкрила. Видът се среща в пояса на дъба от юни до септември. В различни части на Европа се забелязва намаляване на светулките, като основна причина за това се посочва промяната на местообитанията, урбанизацията и светлинното замърсяване. У нас липсват подобни изследвания.

СЕМЕЙСТВО COCCINELLIDAE - КАЛИНКИ

Дребни твърдокрили с характерна полусферична горна и плоска долна повърхност на тялото, сред които преобладават хищните видове, но има и растителноядни, като *Subcoccinella vigintiquatuorpunctata*, възрастните и ларвите на която гризат люцерната, детелината и други култури, като понякога им причиняват значителни щети. Към това семейство принадлежи и познатата на всички седемточкова калинка *Coccinella septempunctata*. Характерна особеност при повечето калинки е, че при опасност се преструват на мъртви и се търкулват на земята. Взети в ръка, те изпускат жълта течност от отвори в ставата между бедрата и пищялите. Това е хемолимфа (телесната течност при насекомите, но за разлика от кръвта при гръбначните животни, тя не разнася кислорода в тялото), съдържаща кантаридин, която вероятно изпълнява отблъскваща насекомоядните птици функция. Познати са 4300 вида от това семейство. У нас се срещат около 80 вида.

Coccinella septempunctata - **Седемточкова калинка** – 5-7 mm. Това е познатата на всички от детинство седемточкова калинка – герой от много народни приказки и поговорки. Ларвите и възрастните са хищници, които успешно се изхранват с листни въшки, като унищожават огромни количества от тях. При откриване на растение нападаното от листни въшки, калинките снасят яйцата си от долната повърхност на листата. Новоизлюпените ларви се придвижват пълзейки в търсене на листни въшки. Може да има до две поколения годишно като възрастните се струпват във високите части на планините да зимуват. Понякога на едно място могат да се съберат десетки хиляди индивиди.

Harmonia axyridis - **Калинка арлекин**

Името си е получила заради силно вариращата си окраска. Калинката арлекин произхожда от Източна Азия. В Европа са правени многократни опити да се развъжда изкуствено и да се ползва за биологична борба с насекомите-неприятели на зеленчуковите култури. След време тя се е приспособила към местните условия и започва да се разселва в дивата природа. Така става нашественик в Европа и от 2010 е част и от фауната на България. Като нашественик започва да измества местните видове калинки и в някои случаи причинява изчезването им. При зимуване се струпва в човешките жилища, около ъглите на прозорци или ъгли на помещения, понякога до хиляди екземпляри. Макар и да е безопасна за човешкото здраве, причинява известни неудобства.

СЕМЕЙСТВО MELOIDAE – БРЪМБАРИ МАЙКИ

Твърдокрили с удължено тяло с мека хитинова обвивка. Крилата са най-често добре развити, но при някои видове елитрите са силно скъсени и ципестите крила липсват. Ларвите им паразитират по други насекоми. Те преминават през три стадии, които са съвършено различни един от друг. Семейството включва 2700 вида. В България се срещат малък брой видове.

Meloe violaceus - **Синя майка**

Представителите на рода *Meloe* са едри, тромави бръмбари с дължина 4-5 cm и с конусовидно коремче. Те са черни или черно-сини на цвят, с бронзов оттенък. Елитрите им са силно скъсени, недоразвити, обичайно с размери 1/3 от тялото и

покриват само основната част на коремчето. За разлика от много други насекоми те нямат втори чифт крила и не могат да летят. Основно се хранят с листа, нектар и прашец от растения. При дразнение от крачетата си отделят обилно отровното вещество кантаридин, причинявайки болезнено подуване и мехури по кожата на човека. В България се срещат няколко от тях. Бръмбарите от рода Майки се размножават през пролетта. Женската снася между 2 и 3 хиляди яйца с цилиндрична форма в няколкосантиметрови дупки в земята. Ларвата се излюпва след около месеца. В първия стадий на развитие тя е малка, подвижна и се нарича триунгулина. До 4 дни след излюпването излиза на повърхността, изкачва се по стеблата на различни растения и остава върху цветовете им. Когато пчела или друго насекомо посети такива цветове, триунгулината се захваща с добре развитите си нокти за тялото ѝ. В повечето случаи пчелата се използва за транспорт, но триунгулините на някои видове пробиват полухитинизираната мембрана между членчетата и се хранят с хемолимфата ѝ. При завръщане на опаразитеното насекомо в пчелното гнездо, триунгулината се прехвърля върху пчелните килийки и се храни с яйцата. Във втория стадий на развитие линее, превръща се в дебела, червеобразна ларва с малки крака и се храни с мед. В процеса на развитие образува лъжекакавида, от която излиза нехранеща се ларва без крака. След кратко време тя отново се превръща в какавида, този път истинска. Метаморфозата завършва с имагиниране в млад бръмбар.

СЕМЕЙСТВО CERAMBYCIDAЕ - СЕЧКОВЦИ

Твърдокрили с удължено тяло и дълги антени, които при някои видове далеч надминават по дължина тялото. При хващане в ръка те издават звук чрез триене на преднегръда в среднегръда. Ларвите им дълбаят ходове в дървесината на различни дървета и храсти, било на здрави, било на вече отсечени или болни дървета. Известни са 27000 вида. У нас се срещат над 200 вида.

Cerambyx cerdo - Голям дъбов сечко

24 - 53 mm. Най-едротото сред нашите твърдокрили, черен с чернокафяви елитри. Един от най-големите европейски бръмбари, достига на дължина 5.5 cm. Антените при мъжкия понякога надхвърлят два пъти дължината на тялото, при женските са с дължината на тялото.

Среща се главно в стари дъбови и по-рядко в други широколистни дървета: бук, габър, бряст, орех. Женската снася яйца в пукнатините и под кората на отслабнали и стари дървета. Излюпените ларви изгризват в дървесината широки, овални, дълги до 1 метър, разнопосочни ходове. На четвъртата година от развитието си ларвата образува камерка в дървесината, където какавидира. Излюпеният през август бръмбар остава в дървесината и презимува. Напуска дървото през май и се среща до края на юли.

В България се среща основно в ниските части на страната, от 0 до 800 m надморска височина. Летят през първата половина на нощта.

Защитен вид по българското и европейско законодателство. Основните заплахи за вида са загуба на естествените му хабитати, изсичане на старите дървета и др.

Rosalia alpina - Алпийски сечко

15 - 38 mm, светло сивосин с по 3 напречни тъмни петна на всяко от надкрилата. Дългите му сивосини антени са с кадифеночерни подутини между отделните членчета. Ларвите му се развиват в мъртвата дървесина на букови и ясенови дървета. Развитието им трае 3 и повече години. Се среща през пролетта и лятото в пояса на бука. Лесно се наблюдава преди или около обяд когато възрастните бръмбари понякога се припичат по стволите на букови дървета.

Защитен вид по българското и европейско законодателство.

Morimus asper - **Буков сечко**

32 - 36 mm, елитрите са сиви с по две черни петна. Хитиновата обвивка на тялото е изключително твърда. Елитрите са сраснали, а летателните крила са редуцирани и бръмбарът не лети, а само пълзи по земята. Среща се през пролетта и лятото в буковия пояс, но е по-слабо привързан към него от Алпийската розалия. Лесен е за наблюдение по стволове или по буковата шума. Когато се движи дори може да се чуе шумът, който издава.

Защитен вид по българското и европейско законодателство.

СЕМЕЙСТВО CURCULIONIDAE - ХОБОТНИЦИ

Твърдокрили, чиято глава е източена в хобот, на върха на който се намира устата. Антените са прикрепени от страни на хобота. Твърдото им, най-често яйцевидно тяло, при някои видове е покрито с микроскопични люспици или космици, при други е голо. При някои видове елитрите са сраснали, а летателните крила са редуцирани и те не летят. Всички видове, както и ларвите им, са растителноядни. Семейството включва около 60 000 вида. У нас се срещат над 1000 вида.

Larinus latus – **Трънов хоботник** - 7 - 10 mm, сивокафяв до сивочерен с шарка образувана от разположените по крилата му люспици. Имагото и ларвите се изхранват по магарешлия трън. Лесно може да бъдат наблюдавани възрастните по цветовете и стъблата на цъфтящи растения през по-голямата част от лятото и в началото на септември.

СЕМЕЙСТВО TENEBRIONIDAE - ЧЕРНОТЕЛКИ

Дребни до средно големи твърдокрили, най-често с тъмна окраска и много твърда хитинова покривка на тялото. Хранят се с растителни и животински отпадъци. Някои видове са синантропни. Семейството обхваща около 20 000 вида, но в България се срещат малък брой.

Gnaptor spinimanus - **Бодливоръка чернотелка** - Едър бръмбар с изцяло черно тяло около 35 mm. Пролетно време е масов в ниските части. Лесно се откриват възрастните насекоми да пълзят по повърхността в тревисти местообитания с пясъчлива почва и ниска растителност. Ларвите живеят в почвата и сред различни растителни остатъци с които се хранят. Пищялите на предния чифт крака на върха са силно удължени в остър и дълъг шип. Това лесно го отличава от подобните на вид и окраска представители на семейството му.

Тази публикация е направена с подкрепата на Европейския съюз, чрез Програма Интеррег – ИПП за трансгранично сътрудничество България – БЮР Македония, CCI No 2014TC16I5CB006. Съдържанието на публикацията е отговорност единствено на Община Кюстендил и по никакъв начин не трябва да се възприема като израз на становището на Европейския съюз или на Управляващия орган на Програмата.